

RAZISKAVA O IZRAZU 'KARIERNA ORIENTACIJA'

Poročilo o raziskavi

PREDSTAVITEV RAZISKAVE

V Zavodu RS za zaposlovanje in v političnih in strokovnih organih, povezanih z njim (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Center za poklicno izobraževanje), so leta 2005 vpeljali, ne da bi se posvetovali z drugimi strokovnjaki na področju svetovalnega dela, izraz 'karierna orientacija', ki ga od takrat javno uporabljajo v svojih dokumentih. Uporabili so ga med leti 2005 in 2011 v različnih političnih in strokovnih dokumentih ter dejavnostih, kot so: 'Resolucija o karierni orientaciji'; 'Nacionalni forum za karierno orientacijo'; 'Društvo za karierno orientacijo'; 'Terminološki slovarček o vseživljenjski karierni orientaciji', pa tudi v 'Zakonu o urejanju trga dela'.

Izraz je vpeljal g. Saša Niklanovič, nekdanji sodelavec Zavoda RS za zaposlovanje, sedaj samostojni podjetnik in nosilec projekta '*European Guidance & Counselling Research Forum*', ki zatrjuje, da je izraz 'karierna orientacija' slovenski prevod za angleški izraz 'career guidance'; očitno se pri tem zgleduje po izrazu, ki se je uporabljal na področju poklicnega svetovanja v nekdanji Jugoslaviji – profesionalna orientacija. Izraza 'karierna orientacija' pred l. 2005 v Sloveniji nismo uporabljali, pojem in izraz 'guidance' pa je v Sloveniji prvi poslovenil psiholog Marjan Matko že leta 1953 in ga uporabil v sintagmi 'child guidance clinic', v slovenskem prevodu 'klinika za vodenje otrok'; v šolski praksi ga je dr. Franc Pediček leta 1967 imenoval 'svetovalno delo'; v priročniku 'Svetovalno delo v izobraževanju odraslih' (Jelenc Krašovec, Z. Jelenc, 2003, 2009), ki ga uporabljajo študentje andragogike kot učbenik pri predmetu andragoško svetovalno delo, pa smo s pojmom 'vodenje', kot prevodom angleškega izraza 'guidance', poimenovali zvrst svetovalnega dela, ki označuje celoto informativne, svetovalne in druge pomoči svetovancu pri njegovem izobraževanju; pri svetovalnem delu za odrasle uporabljamo sicer tudi sintagmo 'informiranje in svetovanje pri izobraževanju odraslih'. (Vilič Klenovšek, Ropret, 2011, ur.: Svetovalna dejavnost v izobraževanju odraslih). V nobenem od navedenih virov ne najdemo izraza 'karierna orientacija'.

V Andragoškem društvu Slovenije (v nadaljevanju ADS) se z vpeljavo navedenega izraza, kot prevoda za angleški 'guidance', ne strinjamo. Zato smo se v februarju 2015 obrnili na 'Sekcijo za terminološke slovarje Instituta za slovenski jezik Frana Ramovša pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti' (v nadaljevanju Sekcija) in jih prosili za presojo z jezikovnega (strokovnega, slovenističnega) zornega kota. Z njihovim odgovorom se nismo mogli strinjati, zato smo jim problem osvetlili v zelo podrobni strokovni analizi obravnavanega problema; nismo se mogli strinjati z dvema pglavitnima in izključnima točkama njihove presoje, to pa sta, da je termin že ustaljen in da njegovo ustreznost dokazuje pojavljanje v različnih virih. (Mnenje 'Sekcije' in analitično osvetlitev ADS prilagamo temu poročilu, celoten potek terminološke razprave med ADS in Sekcijo pa je objavljen tudi na spletni strani ADS: andragosko-drustvo.si).

Odločili smo se, da za presojo ustreznosti izraza izpeljemo manjšo raziskavo, pri kateri se zgledujemo po metodi Delphy.¹ Izbrali smo izraze iz 'Terminološkega slovarčka karierne orientacije', 2011, [avtorji Andrej Kohont ... et al.]. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.²

---

¹ Z metodo Delphy pridobimo stališča strukturirane skupine posameznikov o vprašanih, ki so predmet raziskovanja. Pridobljene odgovore povzamemo in po potrebi nadaljujemo z raziskovanjem v drugem ali več krogih, da se razpon odgovorov zmanjša in dobimo "pravilen" (konvergirani) odgovor skupine.

V skladu z metodo Delphy smo izbrali 60 oseb, ki jih štejemo za intelektualce. Te smo razporedili v tri skupine: a/ *splošna*, v kateri so intelektualci različnih strok (pravniki, sociologi, ekonomisti, filozofi, novinarji, ...), b/ *intelektualci, ki imajo pri svojem delu tesnejši stik z vzgojo in izobraževanjem* (pedagogi, psihologi, specialni pedagogi, profesorji, sociologi, socialni delavci, kadroviki, zdravniki, novinarji itn.), c/ *izobraževalci odraslih*, osebe, ki se pri svojem delu ukvarjajo z izobraževanjem odraslih (to so člani in pripadniki Andragoškega društva Slovenije, delavci in sodelavci Andragoškega centra Slovenije, Oddelka za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete, ljudskih univerz ter člani društev za izobraževanje odraslih (DOIO – društvo za izobraževanje odraslih v srednjih šolah, GIZ – društvo zasebnih izvajalcev izobraževanja odraslih, ...); tretjo skupino štejemo za kontrolno. V vsaki skupini je bilo enako število – po 30 oseb. Poglavitno merilo za izbiro arbitrov je bilo: uspešnost in javna prepoznavnost (ugled, veljava) osebe na svojem strokovnem področju. Vprašalnika nismo pošiljali predstavnikom Zavoda RS za zaposlovanje, Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter Centra za poklicno izobraževanje, ker ti že javno uporabljajo pojme, o katerih smo spraševali v vprašalniku.

V raziskavi smo izbranim osebam zaupali vlogo arbitrov o postavljenih vprašanjih. Vsi so odgovarjali na enaka vprašanja v kratkem vprašalniku, ki je imel le štiri vprašanja. (Priloga 1). Pri vsakem vprašanju je imel vprašani možnost, da odgovor dodatno pojasni.

Od 60 vprašanih nam je izpolnjene vprašalnike vrnilo 34 oseb (56,6 %), kar štejemo za zadovoljiv rezultat. Od teh 34 se je na vrnjene vprašalnike podpisalo le 24 vprašanih, 10 se jih ni podpisalo.³ Zanimalo nas je, iz katerih od treh skupin so tisti, ko so odgovorili na vprašalnik, in ugotovili, da so iz vseh skupin, skupine pa so zastopane takole: a/ intelektualci (splošno) – 6 oseb, b/ intelektualci (s področja vzgoje in izobraževanja) – 9 oseb, c/ izobraževalci odraslih – 9 oseb.⁴ Podatki kažejo, da so bili respondenti približno enako porazdeljeni po skupinah.

STALIŠČA, MNENJA VPRAŠANIH IN RAZISKOVALNE UGOTOVITVE

Na prva tri vprašanja so vprašani prepričljivo odgovorili takole:

- izraz '*orientacija*' ni ustrezen slovenski prevod angleškega izraza 'guidance'; to meni 94.1 % vprašanih;
- izraz '*karierna orientacija*' ni ustrezen slovenski prevod angleškega izraza 'career guidance & counseling' (93.9 % vprašanih);
- v terminologiji ni dovoljeno samovoljno vpeljevati strokovnih izrazov, kar so si sicer dovolili avtorji Terminološkega slovarčka ZRSZ; za to niso imeli soglasja vseh, ki delajo na strokovnih področjih,

---

² Izraze, ki naj bi jih objavili v 'Slovarčku', je obravnavala posebna delovna skupina, v kateri je bilo 12 oseb, ki pa o posameznih izrazih, med njimi je tudi krovni pojem in izraz 'karierna orientacija', ni dosegla soglasja.

³ Prejeli smo sicer 35 odgovorov, pri čemer je en respondent odgovoril dva krat, zato smo njegov drugi odgovor, ki je enak prvemu, izločili; pri obdelavi tako upoštevamo le 34 odgovorov in od 24 podpisanih vprašalnikov upoštevamo le 23.

⁴ Seznam vprašanih hranimo v arhivu raziskave. V poročilu tudi ne navajamo imen v raziskavi sodelujočih intelektualcev, ker se vsi niso podpisali; o tem, ali se podpišejo ali ne, so se odločali sami.

kjer se nek pojem (izraz) uporablja in ki jih ta izraz zadeva. To seveda velja za vse izraze, s tem tudi za izraz 'karierna orientacija', ki naj bi se uporabljal pri poklicnem vodenju in svetovanju ter pri svetovalnem delu pri izobraževanju (odraslih). Samovoljnega vpeljevanja strokovnih izrazov ne podpira 90.3 % vprašanih, dva vprašana (6.5 %) se s takšnim vpeljevanjem strokovnih izrazov strinjata, eden (3.2 %) na to vprašanje ni odgovoril.

Vprašani so kar obsežno dodatno pojasnjevali svoje odgovore k postavljenim vprašanjem. Odgovore smo razvrstili v točke po naši presoji; vsebinsko jih nismo spreminjali.

Pojasnila vprašanih k prvemu vprašanju – ***zakaj izraz 'orientacija' ni ustrezen slovenski prevod za angleški izraz 'guidance'***:

- Izraz 'orientacija' ne zajema vseh vidikov in pojmovnega obsega izraza "guidance"; je veliko ožji; poudarja predvsem informacijsko dimenzijo, ne pa tudi (po)svetovalne; izraz izhaja iz korena "orient", ki pomeni vzhod in to, da se lahko na podlagi določitve ene strani neba, in to po vzhodu sonca, orientiram v naravi; izraz je pomensko povsem neprimeren za označevanje nečesa, kar ima bistveno širše razsežnosti; gre za 'vodenje', 'usmerjanje', ki se ne nanaša na osebo neposredno, temveč na neke mehanizme od zunaj (politiko); 'orientacija' označuje direktivno poseganje in vodenje; izraz 'orientacija' označuje povezanost z orientirjem - torej s točko, kamor želiš priti; vedeti moraš, kam greš, kaj hočeš; v izobraževanju odraslih se svetovalno delo začne, ko ljudje ne vedo, kam bodo šli, kaj znajo in kaj zmorejo; 'orientacija' diši po instrumentalizmu, ki ljudem zunaj njih določa smer, kaže orientir, nekdo namesto njih ve, kam naj gredo, kaj je zanje dobro, vse to pa je daleč od humanističnega diskurza, ki človeka razume v nastajanju in kot presežno, predvsem pa kot svobodno bitje, ki naj se o svojem življenju odloča samo; v nasprotju s tem se zdi boljši izraz 'svetovanje in vodenje', saj izraža proces, podporo, ne prevzema pa odločitev namesto človeka samega; orientira se posameznik, glede na orientirje/podatke, 'guidance' pa je 'vodenje' (to guide) posameznika, blizu pomena 'svetovanje'; čeravno Slovar slovenskega knjižnega jezika sicer opredeli tudi pojem 'profesionalna orientacija - svetovanje' kot 'pomoč pri izbiri ustreznega poklica', se zdi vodenje širši in ustrežnejši, predvsem pa tudi lepši slovenski izraz.
- Širši in ustrežnejši izraz kot 'orientacija' je 'vodenje'; 'guidance' pomeni 'vodenje', 'to guide'; 'izobraževalno vodenje' je proces, v katerem z različnimi načini in prijemi (informiranje, svetovanje, pomoč pri reševanju problemov itn.) pomagamo osebi pri učenju in/ali izobraževanju; jedro besede 'guidance' je vodenje in označuje tesnejšo interakcijo kot 'orientacija'; izraz 'orientacija' je sam po sebi zelo ustrezen, saj izraža idejo, da prikažemo kandidatu samo teren ali karto možnih poklicnih poti, na kar si na tem terenu samostojno izbira in utira svojo, kakor pač ve in zna; zato bi bil tudi izraz 'poklicna orientacija' še kar primeren, moteč pa je predvsem z estetskega vidika, ker kombinira tujko in domačo besedo; zato smo se v preteklosti v Sloveniji raje odločili za 'poklicno usmerjanje'.
- Ustrežnejši izraz kot 'orientacija' je tudi 'usmerjanje'; pomeni, da človeka usmerimo na točno določeno pot; izraz so v preteklosti v Sloveniji uporabljali, npr. 'poklicno usmerjanje'; 'poklicno usmerjanje' smo opredelili kot vseživljenjski proces strokovne pomoči posamezniku, ki vključuje poklicno vzgojo, kot pripravo na izbiro poklica, poklicno svetovanje in spremljanje, kot pomoč pri udejanjenju poklicne želje, pomoč pri vraščanju v poklic ter preverjanje poklicnih odločitev; imamo lepo slovensko ustreznico 'usmeritev'; primernejši prevod bi bil 'karierno usmerjanje'; če je ta preveč zaznamovan s preteklimi izkušnjami, pa preprosto 'svetovanje' ali 'vodenje'.
- V preteklosti so uporabljali tudi izraz 'poklicno svetovanje'.

- Tudi termin 'profesionalna orientacija' ni ustrezen, kajti profesija ni isto kot poklic; vse profesije so poklici, niso pa tudi vsi poklici profesije.
- V projektih Andragoškega centra Slovenije uporabljamo vodenje, ali v sintagmi 'guidance in adult education', svetovalna dejavnost v izobraževanju odraslih', v sintagmi 'educational guidance' pa tudi 'svetovanje za izobraževanje'.

Pojasnila vprašanih k drugemu vprašanju – ***zakaj izraz 'karierna orientacija' ni ustrezen slovenski prevod angleškega izraza 'career guidance & counseling':***

- Pomeni 'vodenje in svetovanje'; 'poklicno vodenje, usmerjanje' bi bilo boljše; ustrežnejši prevod je 'vodenje in svetovanje za poklic', če 'kariero' razumemo samo v smislu 'poklicne poti'; lep slovenski prevod bi bil 'svetovanje in vodenje na poklicni poti'; ta izraz še bolj izrazito poudarja svetovalno funkcijo; lahko bi bilo tudi 'poklicno vodenje in svetovanje'; bolje bi bilo tudi 'poklicno svetovanje'; angleški izraz 'vocational guidance' ne pomeni istega kot francoski 'orientation professionnelle', saj izhajata iz različnih socialnih, kulturnih in organizacijskih okolij; imata pa oba tudi pomanjkljivosti; angleška beseda 'guidance', ki pomeni 'vodenje', je v tem kontekstu popolnoma neprimerna, saj vzbuja vtis, kot da gre za vodenje malih otrok, ki še ne znajo hoditi, v poklicnem usmerjanju pa želimo pomagati ljudem k samostojni odločitvi.
- Pomeni 'karierno usmerjanje in svetovanje'; 'karierno usmerjanje'.
- Sodobne opredelitve kariere le to razumejo kot širok pojem, ki zajema tako poklicno kot življenjsko pot posameznika; tako besedi 'kariera' kot 'orientacija' sta nepremišljeno privzeti iz tujih jezikov in nista lepi slovenski besedi.
- V strokah nasploh preveč nekritično povzemajo tuje izrazje in se ne potrudimo, da bi poiskali ustrezno slovensko izrazje.
- V slovenskem jeziku poznamo lepo slovensko besedno zvezo 'poklicna pot', kar je ustrežnejše kot 'karierna pot', če govorimo o poklicnem udejstvovanju posameznikove življenjske poti; ima preozek pomen, še posebej kot sintagma.
- Poklicni razvoj je kompleksen proces z mnogimi razsežnostmi, ki jih pomen izraza 'orientacija' ne zapopada; tudi 'poklicna pot' ne zveni najbolje, preveč konotira na enosmernost, boljši je izraz 'poklicni razvoj'; nič ne moti, da hkrati pomeni razvoj posameznika v istem poklicu in razvoj posameznika v različnih poklicih in poklicnih področjih.
- Vodenje in svetovanje na življenjski poti, kariera je življenjska (ne poklicna) pot.
- Za izraz 'kariera' imamo v slovenščini lep in primeren 'poklicna pot'.
- Izraz 'karierna orientacija' je nejasen, nekako spakodran termin.
- Beseda 'kariera' ima v slovenščini izrazito slabšalen prizvok; kariera za Slovenca sploh nima nikakršne zveze s poklicem, temveč se nanaša na družbeni položaj, na komolčarstvo in 'borbo za stolčke'.

Pojasnila vprašanih k tretjemu vprašanju – ***ali v terminologiji dovoljeno samovoljno vpeljevati strokovno izrazje:***

- Samovolja ni dobra..
- Strokovna terminologija se ne bi smela razvijati mimo stroke; ni prav, da se izraz 'vsiljeno' uporablja za celotno področje, brez strokovnega konsenza; morda bi lahko tako opredeljevali le določen projekt; bolje je doseči strokovni konsenz.

- Terminološke zadrege je potrebno reševati v sodelovanju, ne more jih reševati zgolj ena institucija.
- Potrebna je dodatna razprava in premislek; gre za splošne, temeljne pojme.
- Stroka se je ob uvajanju izraza 'karierna orientacija' v zakonodajno pozno prebudila.
- Izraz 'kariera' se je že uveljavil, 'svetovanje' pa že zdavnaj; zakaj ne 'karierno svetovanje'?
- Tudi tisti, ki so poklicani, da bi širili jezikovno samozavest in odgovornost, na to pozabljajo, kar se zrcali tudi v stališču jezikovnega razsodišča SAZU do zastavljenega vprašanja.
- V Terminološkem slovarčku ZRSZ niso bili dosledni; širša delovna skupina je sicer razpravljala o ustreznem prevodu; strinjala se je, da se v slovenščini 'guidance' v najširšem smislu poimenuje 'svetovalno delo', in je sprejela izraza 'karierna orientacija' ali 'karierno svetovanje' kot eno od zvrsti 'svetovalnega dela'; v slovarčku so sicer navedeni termini, ki se uporabljajo pri svetovalnem delu v izobraževanju odraslih, kot so "andragoško svetovalno delo", "svetovalno delo za izobraževanje" idr.; v nadaljevanju pa je v besedilu Slovarčka, ki ga je napisal Saša Niklanović, zapisano, da 'guidance' vključuje tako 'vocational guidance' kot tudi 'educational guidance' in 'personal guidance', 'karierno orientacijo' pa označuje kot nadpomenko vsem drugim dejavnostim; o tem skupina ni odločala in tako tudi ni bilo konsenza; ta bi bil mogoč le, če bi v skupini upoštevali mnenja izobraževalcev odraslih; ker se vsi predstavniki stroke s tem niso strinjali, sta potrebna dodatna razprava in premislek.
- 'Karierna orientacija' ni edini izraz, ki se uporablja brez konsenza; to kaže, da je terminologija sicer pomembna, a zanemarjeno področje tako pri nas kot tudi na mednarodni ravni; pri 'karierni orientaciji' gre za toliko večji problem, ker se izraz ne glede na izražene in utemeljene strokovne pomisleke uporablja naprej; to kaže na ignoranco in strokovno skrajno nepremišljeno dejanje.
- V preteklosti smo se odločali o ustreznosti izrazov po temeljitih diskusijah, tako v slovenskem kot tudi v jugoslovanskem merilu.
- Poklicno usmerjanje – izraz, ki smo ga v Sloveniji uporabljali v preteklosti – ni samo stvar ene same vrste strokovnjakov, niti samo ene same organizacije, temveč predpostavlja nenehno kooperacijo šol, zavodov za zaposlovanje in delovnih organizacij, pri mladih ljudeh pa seveda tudi staršev; o vsem tem govori cela vrsta poljudnih in strokovnih monografij, zbornikov, revij ter posameznih strokovnih prispevkov, ki pa so danes žal večinoma pozabljeni, kakor je neopaženo prešla tudi petdeseta obletnica slovenskega poklicnega usmerjanja.
- Terminološko razpravo bi bilo mogoče izpeljati z e-forumom, kot so to storili na področju informatike; razpravo spremlja vrsta strokovnih skupin.

Primerjava med slovenskimi izrazi in izrazi v Terminološkem slovarčku

V četrtem vprašanju smo vprašane prosili, **da med navedenimi pari izrazov**, ki označujejo isti pojem, ki se uporablja na področju razvoja poklicne poti (kariere), **izberejo tisti izraz, ki bi ga oni rajši uporabljali**; v vprašalniku je bil najprej naveden slovenski izraz, kot drugi pa izraz, ki ga uporabljajo v Terminološkem slovarčku ZRSZ in pomeni isto, a z uporabo tujk; če sta se jim zdela oba enako ustrezna in uporabna, so lahko označili oba, če pa se niso mogli odločiti za nobenega ali jim je vseeno, jim ni bilo treba podčrtati nobenega; tudi pri tem vprašanju smo jih spodbudili, da svojo izbiro (odločitev) pojasnijo in komentirajo.

Izrazito prednost so respondenti dali temle izrazom: **'poklicna pot'**, ne 'kariera'; **'razvoj poklicne poti'** (kariere), ne 'karierni razvoj'; **'središče za razvoj poklicne poti'** (kariere), ne 'karierni center'; **'izobraževanje za razvoj poklicne poti'** (kariere), ne 'karierno izobraževanje'; **'središče za informiranje in svetovanje pri razvoju poklicne poti'** (kariere), ne 'karierno informacijsko središče';

'svetovalno delo za razvoj poklicne poti' (kariere), ne 'karierna orientacija'; 'vodenje razvoja poklicne poti' (kariere), ne 'karierna orientacija'; 'svetovalno delo za razvoj poklicne poti' (kariere), ne 'karierno svetovalno delo'; 'svetovalno delo za razvoj poklicne poti' (kariere), ne 'poklicna orientacija'; 'spretnosti vodenja razvoja poklicne poti', ne 'veščine vodenja kariere'; 'spretnosti vodenja razvoja poklicne poti', ne 'veščine vodenja kariere'; 'svetovalno delo za razvoj poklicne poti' (kariere), ne 'služba za karierno orientacijo'; 'samostojno vodenje kariere', ne 'samostojna karierna orientacija'. Očitno dajejo vprašani prednost slovenskim izrazom pred tujimi, še posebno pa jim niso sprejemljive sintagme, ki se začenjajo z izrazom 'karierni'/'karierna'/'karierno'itn., s tem pa **zavračajo tudi izraz 'karierna orientacija', ki je bilo osrednje vprašanje naše raziskave.**

Ob tem pa zbuja pozornost to, da je sorazmerno velik delež neopredeljenih odgovorov, umeščenih v kategorijo 'drugo'. To kaže, da so tudi mnogi slovenski izrazi, ki smo jih uporabljali do zdaj ali jih še uporabljamo, za izbrane intelektualce vprašljivih. Kateri izrazi so to, nam kažejo sorazmerno obsežna pojasnila respondentov k njihovim odgovorom, k čemur smo jih spodbudili z napotkom, da napišejo svoje pomisleke ali mnenja glede predstavljenih izrazov, če želijo. Izbrani intelektualci izražajo zlasti te pomisleke ali mnenja (strnjeni prikaz):

- Termini morajo biti dovolj kratki, sicer zvenijo kot birokratska latovščina.
- Samostalniške verige so slaba izbira (primer: 'spretnosti vodenja razvoja poklicne poti');
- Prednost dajem slovenskim izrazom, ne sprejemam izraza 'karierna orientacija'; z našim jezikom lahko dovolj dobro izrazimo vse, tako po pomenu kot po vsebini.
- Beseda 'orientacija' je večpomenska, lahko pomeni delovanje (iskanje ali določanje smeri, položaja v prostoru) ali stanje (najdeno, določeno, izbrano usmeritev).
- Izraz 'orientacija' je bil stroki vsiljen iz ideoloških razlogov, ker naj ne bi bil sugestibilen v nasprotju z izrazom 'usmerjanje'; pri tem je bil izraz 'svetovanje', ki je bil že uveljavljen, spregledan, čeprav je veliko bližji širini pojma 'guidance', kjer je orientacija pač samo ena od dimenzij.
- Pri svetovalni dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki jo razvijamo na ACS, poskušamo uporabljati naše strokovne termine; kljub vsiljevanju izraza 'vseživljenjska karierna orientacija' (češ da gre za 'nacionalni sistem'), si vedno 'izborimo', da se ohrani terminologija, ki jo uporabljamo pri izobraževanju odraslih.
- V Evropi se vse preveč posplošeno uporablja izraz 'career guidance' kot krovni pojem, ki naj bi vključeval tudi 'educational guidance'; to z zornega kota 'andragoškega svetovalnega dela' ni sprejemljivo.
- Mogoč kompromis: uporabimo dva uveljavljena izraza, 'svetovanje in kariera', torej 'karierno svetovanje', 'karierna svetovalnica' ipd.
- Beseda 'kariera' ima pri nas pogosto slabšalen prizvok in negativno konotacijo; je stilsko obremenjena (po SSKJ 'ekspresivna', tj. navadno čustvena, celo slabšalna) in že zato za strokovno terminologijo neugodna.
- Tudi izraz 'razvoj (poklicne) poti' ni idealen, ker je pleonastičen (beseda pot že sama vsebuje pomensko sestavino 'razvoj, potek', posebno če jo dojemamo kot sopomenko besede potovanje (torej bi šlo za 'razvoj razvoja?').
- Tudi pojem 'svetovanje', če ga razumemo kot krovni pojem, bi bilo treba jasno opredeliti; predvsem v smislu, ali 'svetovanje' kot krovni pojem zajema tudi 'vodenje'; vem, da je v stroki to že dobro opredeljeno, ampak tisti, ki niso prav specialisti za svetovanje, lahko zelo različno razumejo

besedno zvezo 'svetovalno delo za razvoj poklicne poti', če ne opredelimo dovolj jasno, kaj v tem primeru mislimo kot 'svetovalno delo'.

- Beseda 'svetovanec' je sistemsko (slovnično) sporna, saj izvira iz glagolske zveze 'svetovati komu kaj' in pomeni osebo, ki *ji* svetujemo (zveza z dajalnikom), ne pa osebe, ki *jo* svetujemo (zveza s tožilnikom).
- 'Pravdanje' o ustreznosti enega ali drugega izraza se mi zdi popolnoma nepotrebno in nekoristno.

Obseg kritičnih pomislekov, ki jih imajo vprašani pri posameznih slovenskih izrazih, obsega od 26,8 ('poklicna pot') do 52.0 odstotkov ('svetovalno delo za razvoj poklicne poti') odgovorov pri posameznih izrazih.

Splošna in dodatna mnenja in sporočila

- Pred več kot pol stoletja smo utemeljili pri nas na Slovenskem, predvsem na pobudo prof. dr. Mihajla Rostoharja, *poklicno usmerjanje*. To ni bilo samo poklicno usmerjanje 'na Slovenskem', temveč prav *slovensko* poklicno usmerjanje, saj smo uveljavili originalen slovenski koncept in organizacijsko strukturo, čeprav smo se pri tem zgledovali tudi drugod, bili pa smo takrat tudi sami zgled drugim jugoslovanskim republikam. To velja tudi za sam termin 'karierna orientacija', ki seveda ne sme biti samo mehaničen prevod tujih terminov. Seveda pa imajo tudi ti termini sami različne pomene.
- Temu pa moram dodati, s ponosom in razočaranjem, da so bila šestdeseta leta prejšnjega stoletja, ko smo polagali temelje slovenskega usmerjanja, tudi najbolj *ustvarjalna* – v teoriji in praksi, idejno in organizacijsko, pa tudi publicistično in na področju razvijanja terminologije. Kasneje je nastalo le malo novega, tem več pa je bilo zato razgrajevanja in razkrajanja. Še posebej pa je poklicno usmerjanje stagniralo prav v samostojni Sloveniji, ko bi moralo doseči najvišji razcvet. Zato me tudi terminološki novorek, o katerem sprašujete v vašem vprašalniku, ne more pretirano navdušiti. Znova in znova se pojavlja v tem novoreku na primer beseda '*kariera*', ki ima v slovenščini izrazito slabšalen prizvok.
- Veseli me, da sprožate taka vprašanja in upam, da bodo našla odmev ne samo v konkretnem primeru, pač pa tudi sicer; me zelo veseli, da smo dobili in izpolnjevanje ta vprašalnik.
- Hvala, želim vam uspešno realizacijo raziskave in cenim vaš trud pri aktivnem udeleževanju v skrbi za razvoj strokovnega jezika.
- Sam težko prav veliko prispevam, ker nisem strokovnjak za svetovanje, ampak tako širok izbor strokovnjakov, ki bodo vprašalnik izpolnjevali, bo gotovo pomagal pri iskanju ustreznih strokovnih rešitev za uporabo obravnavanega strokovnega izrazja v slovenskem jeziku.
- Vprašalnik načanja nekatera načelna, ne samo terminološka vprašanja, ki zahtevajo podrobnejši komentar, za katerega pa v formularju vprašalnika ni dovolj prostora.
- Utemeljevanje terminološke komisije SAZU je bilo v obravnavanem primeru res preplitvo.

(Sklepne ugotovitve in predlogi – na naslednji strani)

SKLEPNE UGOTOVITVE IN PREDLOGI⁵

Ustreznost ponujenih izrazov

- Izraza '*orientacija*' in '*karierna orientacija*' nista ustrezna slovenska prevoda angleških izrazov '*guidance*' in '*career guidance & counseling*'; to dokazujejo statistični podatki: izraza '*orientacija*', kot prevod izraza '*guidance*', ne sprejema 31 (93.9 %), izraza '*karierna orientacija*', kot prevod sintagme '*career guidance & counseling*' pa 30 (93.8 %) vprašanih; da sta sprejemljiva, označujeta pri vsakem vprašanju le 2 (od 34) vprašanih intelektualcev.
- Izraz '*kariera*' ni enoznačen, temveč širok pojem, ki zajema tako poklicno kot življenjsko pot posameznika; beseda '*kariera*' ima v slovenščini tudi izrazito slabšalen prizvok; lahko sicer govorimo o poklicni karieri, a za ta izraz imamo lepo slovensko besedno zvezo '*poklicna pot*', kar je ustrežnejše kot '*karierna pot*'.
- V raziskavi sodelujoči vprašani intelektualci dajejo prednost vsem slovenskim izrazom v primerjavi z izrazi, ki v sintagmah povezujejo izraz '*kariera*' z drugimi izrazi (npr. '*karierni center*', '*karierno izobraževanje*', '*karierno svetovalno delo* – če naštejemo najmanj sprejemljive – in seveda tudi '*karierna orientacija*'); to dokazuje podatek, da daje prednost izrazom iz '*Terminološkega slovarčka*' pred slovenskimi izrazi le malo (1 do 3 od 25 ali več) vprašanih.
- V raziskavi vprašani intelektualci so sicer kritični tudi do slovenskih izrazov, ki smo jih primerjali s tistimi iz '*Terminološkega slovarčka*'; njihovi pomisleki obsegajo pri posameznih izrazih od 26,8 ('*poklicna pot*') do 52.0 odstotkov ('*svetovalno delo za razvoj poklicne poti*') vseh odgovorov pri posameznih vprašanjih, kar kaže na to, da je tudi o teh vprašanjih treba razmišljati in sprejeti ustrezne rešitve.

Samovoljnost vpeljevanja strokovnih izrazov

- Strokovna terminologija se ne bi smela razvijati brez soglasja ustreznih strok in strokovnjakov.
- Terminološke zadrege je potrebno reševati v sodelovanju, ne more jih reševati zgolj ena institucija.
- Izraza, ki ni strokovno usklajen, se ne sme uporabljati v javnih dokumentih, seveda tudi v zakonu ne;
- O izrazu, ki ni usklajen, kot je '*karierna orientacija*', ne moremo govoriti, da je ustaljen; tudi če ima o ustaljenosti izraza jezikovno razsodišče SAZU drugačno mnenje, ko ocenjuje, da je deset let uporabe izraza dovolj dolga doba, da ga štejemo za ustaljenega.

Splošne ugotovitve in izbrana mnenja

- V Sloveniji smo v 60-tih letih prejšnjega stoletja namenjali veliko pozornost razvijanju terminologije na področju *poklicnega usmerjanja*, tako v teoriji kot tudi v praksi, tako idejno kot organizacijsko, in tako uveljavili izviren slovenski koncept in organizacijsko strukturo na tem področju; o tem vprašani strokovnjak za področje poklicnega svetovanja/usmerjanja razmišlja takole: »Ni prav, da to tradicijo zanemarjamo in je ne cenimo ter vpeljujemo terminološke novoreke brez strokovnega soglasja in potrditve«.
- Vprašalnik načena nekatera načelna, ne samo terminološka vprašanja, ki zahtevajo podrobnejši komentar, za katerega pa v formularju vprašalnika ni bilo dovolj prostora.

---

⁵ Upošteevamo samo nedvoumno izražene in jasne opredelitve, potrjene tudi s statističnimi podatki. Te ugotovitve potrjujejo tudi dodatna pojasnila vprašanih. V tej raziskavi si ne jemljemo pravice, da predlagamo ustrezne izraze namesto spornih. To je naloga, ki čaka na strokovni dogovor in soglasje.

- Respondenti so se resno odzvali na raziskovalno pobudo, da s svojimi mnenji in stališči pomagajo reševati z raziskavo sprožena terminološka vprašanja; med izraženimi mnenji sta tudi: »Me zelo veseli, da smo dobili v izpolnjevanje ta vprašalnik« in »Hvala, želim vam uspešno realizacijo raziskave in cenim vaš trud pri aktivnem udejstvovanju v skrbi za razvoj strokovnega jezika«.
- Vprašani so izražali tudi svoje mnenje o stališčih 'Sekcije za terminološke slovarje Instituta za slovenski jezik Frana Ramovša pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti' glede obravnavanih izrazov; eno takšnih je: »Utemeljevanje terminološke komisije SAZU je bilo v obravnavanem primeru res preplitvo«.

Predlogi:

- Ker o izrazih '*orientacija*', '*karierna orientacija*', '*vseživljenjska karierna orientacija*' in z izrazom '*kariera*' oblikovanih *sintagmah* ni strokovnega soglasja, **jih je treba takoj izločiti iz javne uporabe**, ne glede na to, da so razglašeni za že 'ustaljene' in se pojavljajo v nekaterih dokumentih na področju poklicnega svetovanja in usmerjanja. 'Terminološki slovarček karierne orientacije', 2011, [avtorji Andrej Kohont ... et al.]. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, **naj se izloči iz javne rabe do sprejetja ustreznih strokovnih odločitev**.
- Čim prej je treba **organizirati strokovni posvet** in se dogovoriti o izrazih, ki jih lahko uporabljamo namesto izločenih. Pobudo za ta posvet bo dalo Andragoško društvo Slovenije. K sodelovanju pri organizaciji tega posveta **pozovemo kompetentne strokovne ustanove, na posvet povabimo kompetentne strokovnjake za področja svetovalnega dela** (andragoškega, poklicnega, na področju zaposlovanja itn.).
- Poročilo o raziskavi **javno objavimo in pošljemo izbranim strokovnim institucijam in odgovornim političnim organom ter medijem**. Poročilo pošljemo tudi 'Sekciji za terminološke slovarje Instituta za slovenski jezik Frana Ramovša pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti' in drugim, ki jih to vprašanje zadeva, seveda pa tudi v raziskavi sodelujočim intelektualcem.

Avtor in nosilec raziskave: dr. Zoran Jelenc

Sodelavki pri raziskavi: dr. Sabina Jelenc Krašovec in Špela Močilnikar

Poročilo pripravil: dr. Zoran Jelenc

Priloga:

1. Rezultati raziskovanja – Summary

V Ljubljani, 23. novembra 2015